

UTTALANDE MED ANLEDNING AV REPORTAGET "NYFÖRLÖST OCH FÄNGSLAD"

Vad frågan gäller

Ett svenskt vårdföretags verksamhet i Förenade Arabemiraten uppmärksammades i reportaget "Nyförlöst och fångslad", som sändes i mars 2019 av Sveriges Radios Kaliber i P1.

Enligt Svenska Läkaresällskapets Delegationen för medicinsk etik väcker reportaget frågan om det personliga ställningstagande som krävs av en läkare inför beslut om att arbeta under förhållanden där det är känt att grundläggande mänskliga rättigheter inte respekteras och där det kan vara svårt att upprätthålla grundläggande läkaretiska principer.

Etikdelegationens bedömning

Utgångspunkter:

Läkaren ska ha patientens hälsa som det främsta målet och ska efter bästa förmåga bistå människor i medicinska nödsituationer. Ur yrkesetiskt perspektiv vore det orimligt att begränsa läkarverksamhet till individer som bor i stater som respekterar mänskliga rättigheter. I kris- och katastrofsituationer kan det viktigaste för läkaren vara att tillgodose människors akuta behov av sjukvård. **Läkaren bör alltså ibland arbeta i samhällen där mänskliga rättigheter kränks.**

Även i stater som strävar efter att upprätthålla mänskliga rättigheter inskränks i praktiken läkarens möjligheter att i varje moment handla enbart utifrån en enskild patients bästa intresse. Läkarens möjligheter att alltid och enbart handla utifrån patientens bästa kan i vissa situationer begränsas genom olika rättsregler. I Sverige finns t ex regler som bryter patientsekretessen och medför anmälningsskyldighet. Att resurserna är begränsade ställer också krav på prioriteringar av medicinska insatser, vilket innebär att den enskilda patientens bästa intresse inte alltid kan tillgodoses. Patienterna ska känna till dessa begränsningar, och om så inte är fallet ska läkaren upplysa patienten om att de finns. **Det är oundvikligt att läkarens möjligheter att tillgodose patientens bästa intresse ibland begränsas av de sammanhang där läkaryrket utövas.**

Genom sina patientkontakter kommer läkaren att upptäcka hälsoskadliga förhållanden i ett samhälle, att mänskliga rättigheter kränks, samt utsatthet som riskerar liv, hälsa och värdighet hos hela eller delar av en befolkning. Läkaren bör utnyttja sin ställning och det förtroende som yrket medför till att beskriva, protestera mot och synliggöra sådana missförhållanden, oavsett bakomliggande orsaker. Å ena sidan kräver detta ibland att läkaren verkar där denna typ av missförhållanden råder. Å andra sidan kan läkaren genom att verka i ett system eller en stat som t ex inte respekterar mänskliga rättigheter komma att legitimera och upprätthålla detta system, och eventuellt uppfattas som ambassadör för systemets tillförlitlighet och "goda vilja".

Det finns således argument både för och emot att läkaren arbetar i en stat där det är känt att mänskliga rättigheter inte respekteras.

Avvägning:

Läkaren bör skaffa sig så mycket kunskap som möjligt om på vilka sätt och i vilka situationer hans möjligheter att handla i enlighet med patientens bästa intresse begränsas t ex genom anställning hos en arbetsgivare i utlandet. Om dessa begränsningar innebär att mänskliga rättigheter inte respekteras eller om dessa i övrigt strider mot grundläggande etiska regelverk (WMA INTERNATIONAL CODE OF MEDICAL ETHICS), bör läkaren även bedöma vilka möjligheter det finns att påtala och påverka dessa begränsningar.

Läkaren måste väga:

- **Möjligheten att erbjuda patienten sjukvård som leder till bättre hälsa och som annars inte skulle varit tillgänglig och**
- **möjligheten att (gradvis) förändra detta system i riktning mot respekt för mänskliga rättigheter och större samhällliga förutsättningar för god hälsa.**

Mot

- **Risken att verksamheten i förlängningen leder till allvarlig skada för patienten, läkaren eller andra personer i deras närhet, till exempel i form av repressalier eller bestraffningar och**
- **risken att legitimera och cementera ett system som inte respekterar mänskliga rättigheter eller skapar ohälsa.**

Möjligheterna måste väga tyngre än riskerna för att det ska vara aktuellt att acceptera uppdraget.

Därutöver bör läkaren givetvis beakta sina egna intressen som professionell; anställningsvillkor, medinflytande på arbetsplatsen, möjligheter till kompetensutveckling och vidgade erfarenheter och professionell skicklighet. Läkareerfarenhet från arbete i andra länder under förhållanden som skiljer sig från vardagen i den svenska sjukvården kan ofta berika svensk sjukvård med den kompetens utlandstjänstgöringen gett. Läkaren bör även för att bibehålla sitt professionella anseende kunna beskriva den etiska avvägning som hen gjort inför beslutet att acceptera den aktuella anställningen. Läkarens avvägning får inte påverkas av gynnsamma anställningsvillkor i form av t ex hög lön och långa ledigheter.